

OSHQAZON ICHAK TIZIMI BIOKIMYOSI

Oltiboyeva Kumushoy

Alfraganus universiteti Davolash ishi yo'nalishi
3-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17336763>

Annotatsiyasi: Mazkur ilmiy maqolada- oshqozon ichak tizimi biokimyosi - haqida so'z yuritiladi. Uning kelib chiqishsabablari, rivojlanish mexanizmi (patogenez) choralari tahlil qilinadi. Maqsad — oshqozon ichak tizim biokimyosini yangicha yondashuvlar bilan o'rganish va unda yuz beraydigan kasalliklarni tahlil qilish.

Kalit so'zlar: oshqozon ichak tizimi, pepsin, oshqozon shirasi.

Kirish: Oshqozon-ichak yo'llarining turli kasalliklarida oshqozonda HCl va pepsinogen hosil bo'lishi buziladi, bunda oqsillarning hazmlanishi sezilarli pasayadi. Oshqozon shirasi kislotaliligi patologik o'zgarishlari eng ko'p uchraydi. Respublikamizda keyingi yillarda yoshlar o'rtasidan os chekish kabi zararli odat keng tarqalmoqda. Bu odatning tarafdorlari tushuntirishicha, go'yo nosdanatrof-muhitga zararli tutun ajralmaydi va chekuvchi o'pkasiga tutun kirmaydi. Shuning uchun nos chekishning atrofdagilar uchun ham, chekuvchilar uchun ham zarari yo'q emish.

Asosiy qism: Pepsin hosil bo'lishining buzilishi kam uchraydi va oshqozonning og'ir jarohatlanishlaridagina aniqlanishi mumkin. Oshqozon shirasi kislotaliligini aniqlashdan oshqozon turli kasalliklarini tashxislashda foydalaniladi. Oshqozon shirasining yuqori kislotaliligi, odatda, jig'ildon qaynashi, diareya bilan kechadi va oshqozon hamda o'n ikki barmoqli ichak yarasi shuningdek giperatsid gastritning belgisi bo'lishi mumkin. Past kislotalilik gastritning ba'zi turlarida uchraydi. HCl va pepsinning to'liq bo'lmasligi (oshqozon axiliyasi) atrofik gastritda va ko'pincha pernitsioz anemiyada Kasl omilining ishlab chiqarilishi yetishmaganda va vitamin Bp so'rilishi buzilganda uchraydi. Anatsid holat (oshqozon shirasi $pH > 6,0$) oshqozon shilliq qavatida xlorid kislotani sekretiya qiluvchi qoplovchi hujayralarning sezilarli bo'lmasligidan dalolat beradi, u ko'pincha oshqozon saratonini chaqiradi. Nosdan atrof-muhitga tutun tarqalmasa ham, nos chekuvchi uni tuflabifloslantiradi. Nosning tutuni bo'lmaganligi uchun u chekuvchi o'pkasiga kirmagani bilan, uning zaharlimoddalari til ostidagi qon tomirlariga so'rilib, qonorqali miya, yurak, jigar kabi hayotiy muhim organlarni zaharlaydi. Nosning erigan qismi og'izbo'shlig'idan so'lak bilan yutib yuboriladi va u me'da-ichakka tushib, ularni zaharlaydi. Nos tamakining eng kuchli (zaharli) turlaridan tayyorlanadi. Tamaki tutunitarkibidagi 3 mingdan ortiq zaharli moddalardan tashqari, nosga yana ohak, kul kabi zaharli moddalar ham qo'shiladi. Bu moddalar og'iz bo'shlig'ida erib, so'lak bilan qo'shilib, qizilo'ngach orqali oshqozonga tushadi. Shuning uchun nos chekuvchilarda og'izbo'shlig'i, qizilo'ngach va me'da raki ko'p uchraydi. Tadqiqotning madsadi ovqat hazm qilish a'zolarifiziologiyasini o'rganish, og'zda so'la va reflekslar paydo bo'lishini aniqlash. Ovqat hazm qilish a'zolarining funksiyasini aniqlash uchun IP. Pavlov soxta ovqatlantirish operatsiyasi yordamida oshqozon shirasini o'rganish va 842-yilda moskvalik jarroh V. A. Basov birinchi bo'lib, me'daning shira ajratishini o'rganish uchun tilda operatsiya yo'li bilan me'daga fistula, ya'niz anglamaydigan metall dan yasalgan naychao'rnatish usullari bo'yicha aniqlandi. Usulning mohiyati hazm qilish a'zolarida me'da shirasining fermentlarini ovqatga aralashib ketmagan toza holda olinishi haqida. Ushbu usul yordamida it ovqatlanganda

uningog'iz bo'shlig'idagi ta'm biluvchi retseptorlar orqalimiyaning ovqatlanish nerv markazlari qo'zg'alib, refleks yo'li bilan me'dadan ajralgan shira fistula orqaliidishga yig'ib olinadi. Uning tarkibi, miqdorio'rganiladi. Ovqat qizilo'ngach orqali tashqarigachiqadi, ya'ni u me'daga tushmaydi. Ovqat itningog'ziga tushgach, u ta'm bilish retseptorlariga ta'sirqilib, me'dadan shira ajralishi shartsiz refleksni yuzagakeltiradi. It ovqatni yemasdan turib, uni ko'rganidayoki hidini sezganida ham ko'rish va hid sezishretseptorlari orqali uning miyasidagi ovqatlanishmarkazi qo'zg'aladi va me'da shirasi ajraladi. Bu ovqatlanishning shartli refleksi deb ataladi.Usulning mohiyati oshqozonga ovqat tushmasdanoldin uni ko'rganida yoki hidini sezganida ham ko'rishva hid sezish retseptorlari orqali uning miyasidagiovqatlanish markazi qo'zg'aladi va me'da shirasiajralishi va ovqatlanishning shartli refleksini hosilqilishi haqida asoslangan.Olingan natijalar va ularning muhokamasi Tajribamizning oxirida ovqat hazm qilish organlarivazifasini faqat shartsiz reflekslar hosil qilish yo'libilan emas, balki shartli reflekslar hosil qilish yo'libilan ham o'rgandi. Odam bir marta ta'mini tatib ko'rgan ovqatniko'rsa, hidini sezsa, hatto nomini eshitsa yoki eslasaham, uning og'zida so'lak ajrala boshlaydi. Ayniqsa, mazali va nordon ovqatlar hidini sezganda vaeslaganda bu jarayon kuchli bo'ladi. Bu ana shuovqatlarning mazasiga nisbatan shartli refleks hosilbo'lganini ko'rsatadi.

Xulosa: Oshqozon-ichak tizimi organizm biokimyosida markaziy o'ringa ega. U nafaqat oziq moddalarni parchalaydi va so'rilishini ta'minlaydi, balki umumiy metabolism, immun tizimi va hatto neyrotransmitterlar ishlab chiqarilishida ham ishtirok etadi. Shu sababli OIT sog'lig'ini saqlash sog'lom hayot tarzining asosiy komponentlaridan biridir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Guyton & Hall. Textbook of Medical Physiology. – Elsevier, 2021.
2. Murray RK, Bender DA, et al. Harper's Illustrated Biochemistry. – McGraw-Hill, 2021.
3. Uzbek Biological Journal, 2020, №2.